

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW, SOCW

NTO schriftelijke overleg Kabinetsreactie
Onderwijsraadadvies 'Grenzen stellen, ruimte laten'

Aanleiding

Op 3 juli 2023 heeft MOCW een kabinetsreactie op het Onderwijsraadadvies over artikel 23 van de Grondwet (hierna: Gw) naar de Tweede Kamer verstuurd. Naar aanleiding van de kabinetsreactie zijn eind oktober 2023 78 schriftelijke vragen gesteld door VVD, D66, CDA, SP, PvdA, GroenLinks (op dat moment nog losse fracties), CU, BBB en SGP. Hierbij leggen we de beantwoording van deze schriftelijke vragen aan u voor. Indien gewenst kunnen we een mondelinge toelichting geven over de (mogelijke gevolgen) van deze beantwoording.

Geadviseerd besluit

Wij adviseren MOCW en SOCW bijgevoegde reactie op het SO te ondertekenen en te versturen aan de Kamer.

Kernpunten

- In de kabinetsreactie op het Onderwijsraadadvies 'Grenzen stellen, ruimte laten' stelt MOCW dat de eigen visie van een school een toevoeging is op de burgerschapsopdracht die scholen hebben, niet andersom. Dit is ook de kern van het Onderwijsraadadvies 'Grenzen stellen, ruimte laten'.
- Dit is een herprioritering van de burgerschapsopdracht ten opzichte van artikel 23 Gw en een herinterpretatie van artikel 23 Gw.
- De genoemde fracties willen weten wat de gevolgen zijn van de herprioritering en herinterpretatie. Gevolgen zouden bijvoorbeeld betrekking kunnen hebben op:
  - Beleid ten aanzien van identiteitsverklaringen en acceptatieplicht in het bijzonder onderwijs
  - Beleid ten aanzien van thuisonderwijs en particulier onderwijs
  - De reikwijdte van de burgerschapswet
  - De toekomst van artikel 23 van de Grondwet
- Rode draad van de antwoorden is: U houdt vast aan de lijn van de kabinetsreactie. Een specifiekere uitwerking vindt u in de toelichting.
- U ontvangt deze beantwoording ruim een jaar nadat het SO is ingediend. Dat dit zo lang heeft geduurd komt omdat wij dergelijke antwoorden niet wilden laten uitsturen door een demissionair kabinet en omdat de afstemming tussen OCW, BZK, directie Emancipatie en de Inspectie van het Onderwijs (hierna: de inspectie) de nodige tijd vroeg.

, Onderwijspersoneel en
Primair Onderwijs

Van

Persoonsgegevens

Datum

26 augustus 2024

Referentie

Bijlagen

1. Reactie op het SO
3. Samenvatting advies

Intern OCW afgestemd

IVHO, OPO, OVO, WJZ, DE

Interdepartementaal
afgestemd

BZK

Toelichting

Inhoud kabinetsreactie

In de kabinetsreactie onderstreept toenmalig MOCW (tevens MPVO op dat moment) de opdracht die scholen hebben om vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit, de basiswaarden van de democratische rechtsstaat zoals die in de context van de burgerschapsopdracht zijn geformuleerd, onder leerlingen te stimuleren en om zorg te dragen voor een schoolklimaat waarin ieder kind de ruimte voelt om zichzelf te kunnen zijn.

De brief stelt dat al het onderwijs in Nederland dient te vertrekken vanuit de burgerschapsopdracht. De eigen visie van de school kan een aanvulling zijn op deze opdracht of kan worden gebruikt om aan deze opdracht invulling te geven, maar dat het recht van scholen op een eigen visie nooit kan worden gebruikt als excuus om niet aan die opdracht te hoeven voldoen. De eigen visie van een school is een toevoeging op de gemeenschappelijke kern, en niet andersom. Dit is ook de kern van het Onderwijsraadadvies 'Grenzen stellen, ruimte laten'.

De kabinetsreactie bevat daarmee een herprioritering van artikel 23 Gw ten opzichte van de burgerschapsopdracht en dus een herinterpretatie van artikel 23 Gw. Dit is in lijn met het advies van de Onderwijsraad.

Immers, volgens de klassieke interpretatie van het grondwetsartikel staat de onderwijsvrijheid van scholen voorop. Volgens de klassieke interpretatie van het grondwetsartikel is onderwijsvrijheid weliswaar niet absoluut, zo moet onderwijs altijd voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen en mag het niet in strijd zijn met andere grondwetsartikelen. Maar in ieder geval voor de kwaliteitseisen geldt dat ze beperkt zijn. Met de herinterpretatie van artikel 23 Gw worden de kwaliteitseisen veel breder genomen en wordt onderwijsvrijheid secundair aan het succes van alle basisvaardigheden, waaronder burgerschap.

Vragen uit het schriftelijk overleg

In het schriftelijk overleg dat de vaste commissie voor OCW op 20 oktober 2023 aan u heeft toegestuurd, vragen partijen duidelijkheid over aanpalende thema's en onderwerpen. Voorbeelden van vragen zijn:

- Is een acceptatieplicht voor bijzondere scholen niet een logisch gevolg van de door de Onderwijsraad genoemde uitgangspunten van de democratische rechtsstaat? (VVD)
- Geldt voor informeel, particulier en thuisonderwijs ook dat zij niet over de grenzen van onderwijsvrijheid heen mogen stappen? Welke stappen kunnen en moeten hiervoor genomen worden? (VVD)
- In hoeverre ziet het kabinet het advies van de Onderwijsraad als een aansporing om daadwerkelijk iets te veranderen? Of is het naar de mening van het kabinet vooral een onderstreping van het eigen beleid? (SP)
- Is het niet beter om de perspectiefverschuiving te codificeren in de Grondwet? (GroenLinks en PvdA)
- Hoe beoordeelt de minister dat het bijzonder onderwijs een gesloten toelatingsbeleid kan voeren? Staat dat niet haaks op het uitgangspunt van de beginselen van de democratische rechtsstaat? (GroenLinks en PvdA)

- Betekent het verhaal over 'gemeenschappelijke kern en buitengrens' ook dat de inspectie intensiever toezicht zou moeten houden op lesmateriaal? (SGP)

Datum
26 augustus 2024

U stelt vast dat een herprioritering van artikel 23 Gw ten opzichte van de burgerschapswet geen grondwetswijziging vereist. U stelt vast wat de concrete gevolgen zijn voor een eventuele acceptatieplicht, voor het niet-bekostigde onderwijs en voor toezicht op lesmateriaal.

Moties die deze schriftelijk vragen raken

Twee moties, beide aangenomen door de Tweede Kamer, vragen om maatregelen ten aanzien van identiteitsverklaringen en thuisonderwijs, twee onderwerpen die sterk raken aan artikel 23 Gw:

- Een motie van de leden Kwint, De Hoop en Westerveld verzoekt de regering identiteitsverklaringen in het onderwijs te verbieden.
- Een motie van de leden Kwint en Westerveld verzoekt de regering om vrijstelling van de leerplicht alleen toe te staan voor leerlingen die om lichamelijke of psychische redenen geen onderwijs kunnen volgen.

Financiële gevolgen

Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.